

Antropogén beavatkozások hatására bekövetkező egyensúlyvesztés a Dráván

Andrási Gábor– Kiss Tímea
Szegedi Tudományegyetem

A Dráva nagy eséssel és bőséges fenékhordalékkal rendelkezik, ezért a medre dinamikusan formálódik. A vízrendszert érő környezeti és antropogén hatásokra (pl. meder-szabályozás, vízerőmű építés) így gyorsan reagálhat, látványos hidro-morfológiai válaszokat adva. Célunk annak feltárása, hogy az antropogén beavatkozásokra a Dráva milyen válaszokat adott: (1) hogyan változott a vízjárása és a (2) mederdinamikája, illetve (3) a beavatkozások időben és térben milyen hatósugárral rendelkeztek.

A kanyarulat-átvágások csaknem folyamatosan történnek az Órtilos-Eszék közötti szakaszon, hiszen az utolsót 1994-ben vágták át. A kiegyenesített szakaszok kiszélesedtek, bennük zátonyok jelentek meg és a mintázat fonatossá vált. A vezérárkok alatti 3-5 km-es szakaszokon a megnövekedett esés és erózió miatt medertágulatok alakultak ki, ahol az átvágásból kierodált hordalék zátonyok formájában lerakódott. Majd megindult egy visszarendeződési folyamat, és a parthoz simuló zátonyok miatt a meder elkezdett kanyargóssá válni. A vízerőművek felépülése után ez a folyamat felgyorsult, mivel a csökkenő vízszintek miatt a sodorvonal kifejezettebbé és kanyargósabbá vált.

Az 1910-es évek végétől összesen 22 vízerőművet építettek a Dráván, melyek közül a legelső és egyben legutolsó 1989-ben lépett működésbe. Hatására a vízszintek 1-1,3 m-rel csökkentek, az árvizek elmaradtak és a kisvizek egyre tartósabbá váltak. A meder átalakulását tovább erősítik a csúcsrajaratás miatt kialakuló 1-1,5 m-es napi vízszintingadozások. A vízszintcsökkenés hatására a zátonyokat rövidebb ideig borítja víz, így a szigetekhez simulva felszínükön fák telepedtek meg, így a szigetek kerekdedebbé válnak. Ugyanakkor a mellettük húzódó mellékágak elveszítették vízutánpótlásukat, így egyre inkább elveszítik sziget-jellegüket. A tározók hordalékcsapdázása és a kavicsbányászat miatt meginduló bevágódás a szigetek sodorvonal felőli oldalának és a partok intenzív erodálódását eredményezi. Azonban így főleg finom szemcsés hordalék termelődik, ami a hordalékháztartása módosulására utal.